

הַלְבוֹת שְׁכִירוֹת פֶּרֶק יג

א. הַבְהֶמָה אוֹכֶלֶת כָּל זֶמֶן שֶׁהִיא עוֹשֶׂה בְּגִדוּלֵי קֶרֶקַע, בֵּין בַּמַּחְבֵּר בֵּין בַּתְלוּשׁ; וְאוֹכֶלֶת מִמַּשְׂאוֹי שֶׁעַל גִּבָּהּ, עַד שֶׁתְּהִיָּה פּוֹרֶקֶת: וּבִלְבָד שְׁלֹא יִטֵּל בִּידוֹ, וַיֹּאכִילָנָה.

ב. כָּל הַמוֹנֵעַ הַבְהֶמָה מִלֶּאֱכֹל בְּשַׁעַת מְלֹאכָה לֹקָה, שֶׁנֶּאֱמַר "לֹא-תַחֲסֹם שׂוֹר, בְּדִישׁוֹ" (דברים כה, ד): אֶחָד הַשׂוֹר וְאֶחָד כָּל מִינֵי בְהֶמָה וַחֲיָה, בֵּין טִמְאִין בֵּין טְהוֹרִין. וְאֶחָד הַדִּישׁ, וְאֶחָד שְׂאֵר כָּל הַמְּלֹאכּוֹת שֶׁלְּגִדּוּלֵי קֶרֶקַע; וְלֹא נֶאֱמַר "שׂוֹר, בְּדִישׁוֹ" אֲלֹא בַהוֹנָה. וְהַחוֹסֵם אֶת הַפּוֹעֵל, פֶּטוּר.

ג. אֶחָד הַחוֹסֵם אוֹתָהּ בְּשַׁעַת מְלֹאכָה, וְאֶחָד הַחוֹסֵם אוֹתָהּ מִקֶּדֶם וְעֹשֶׂה בָּהּ מְלֹאכָה וְהִיא חֲסוּמָה; אִפְלוּ חֲסֻמָּה בְּקוֹל, לֹקָה. שְׂכָר בְּהֶמָה, וְחֲסֻמָּה וְדֹשׁ בָּהּ לֹקָה; וּמִשְׁלֹם לְבַעֲלִים אַרְבַּעַת קַבִּין לַפֶּרָה, וְשִׁלְשֵׁת קַבִּין לַחֲמֹר: שֶׁמִּשְׁעַת מְשִׁיכָהּ, נִתְחַיֵּב בְּמִזְוֹנוֹתֶיהָ; וְאֵינוֹ חַיֵּב מִלְּקוֹת, עַד שִׁידוּשׁ בָּהּ חֲסוּמָה.

ד. יִשְׂרָאֵל הִדָּשׁ בַּפֶּרָתוֹ שְׁלֹגוֹי, עוֹבֵר מִשׁוּם בַּל תַּחֲסֹם; וְגוֹי הִדָּשׁ בַּפֶּרָתוֹ שְׁלִישְׁרָאֵל, אֵינוֹ עוֹבֵר מִשׁוּם בַּל תַּחֲסֹם. אָמַר לְגוֹי חֲסֹם פֶּרָתִי, וְדוּשׁ בָּהּ; יֵשֵׁב לָהּ קוֹץ בְּפִיהָ, וְדֹשׁ בָּהּ וַהֲרִי אֵינָהּ אוֹכֶלֶת; הַרְבִּיץ לָהּ אָרִי מִבַּחוּץ, אוֹ שֶׁהַרְבִּיץ בָּנָה מִבַּחוּץ; הִיתָה צִמְאָה, וְאֵינוֹ מִשְׁקָה; פָּרַס עוֹר עַל גִּבֵּי הַדִּישׁ, כְּדֵי שְׁלֹא תֹאכַל: כָּל זֶה וְכִיּוֹצֵא בּוֹ אֲסוּר, וְאֵינוֹ לֹקָה.

ה. הִיָּה הַדָּבָר שֶׁהִיא עוֹשֶׂה בּוֹ רַע לְבָנֵי מַעֲיָה וּמִזִּיקָה, אוֹ שֶׁהִיתָה חוֹלָה וְאִם תֹּאכֹל תִּתְרִיז מִתֹּר לְמַנְעָה: שְׁלֹא הַקְפִּידָה תוֹרָה אֲלֹא עַל הַנֶּאֱתָה, וַהֲרִי אֵינָה נֶהְנִית.

ו. פֶּרָה שְׁלִישְׁרָאֵל שֶׁהִיָּה חַפּוּהָן דָּשׁ בָּהּ בַּתְרוּמָה, וּבַתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שְׁלוֹדָאִי, וְכֵן פְּרוֹת הַדָּשׁוֹת בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי, וּפְרוֹת הַמָּהֳלָכוֹת עַל הַתְּבוּאָה לְפִי שִׁירֵט לָהֶן הַדֶּרֶךְ אֵינוֹ עוֹבֵר עֲלֵיהֶן מִשׁוּם בַּל תַּחֲסֹם. אָבֹל מִפְּנֵי מַרְאִית הָעֵין אִם הָיוּ דָּשׁוֹת בַּתְרוּמָה וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי, מִבִּיא מַעַט מֵאוֹתוֹ הַמִּין וְתוֹלָה לָהֶן בְּקִלְסָטְרִין שְׁבִפִּיהֶן.

ז. הִדָּשׁ בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי שְׁלֹדָמָאִי, וּבַתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שְׁלֹדָמָאִי, וּבְגִדּוּלֵי תְרוּמָה עוֹבֵר מִשׁוּם "לֹא-תַחֲסֹם" (דברים כה, ד).

ח. רִשְׁאֵי בַּעַל הַבֵּית לְהַרְעִיב פֶּרָתוֹ וּלְסַגֵּפָהּ, כְּדֵי שֶׁתֹּאכַל הַרְבֵּה בַּעַת שְׁדָּשָׁה. וְרִשְׁאֵי הַשׁוֹכֵר לְהַאֲכִילָהּ פְּקִיעֵי עָמִיר, כְּדֵי שְׁלֹא תֹאכַל הַרְבֵּה מִן הַדִּישׁ. כִּיּוֹצֵא בּוֹ, רִשְׁאֵי בַּעַל הַבֵּית לְהַשְׁקוֹת פּוֹעֲלִים יֵין, כְּדֵי שְׁלֹא יֹאכְלוּ עֲנָבִים הַרְבֵּה. וְרִשְׁאֵין פּוֹעֲלִין לְטַבֵּל פֶּתֶן בְּצִיר, כְּדֵי שִׁיאֲכְלוּ עֲנָבִים הַרְבֵּה.

ט. אָבֹל אֵין הַפּוֹעֵל רִשְׁאֵי לַעֲשׂוֹת מְלֹאכָתוֹ בְּלִילָה, וְלַהֲשִׁכִּיר עֲצָמוֹ בַּיּוֹם, אוֹ לְדוּשׁ בַּפֶּרָתוֹ עֲרִבִית, וְלַהֲשִׁכִּירָה שַׁחֲרִית; וְלֹא יִהְיֶה מִרְעִיב וּמִסַּגֵּף עֲצָמוֹ, וּמֵאֲכִיל מִזְוֹנוֹתָיו לְבָנָיו, מִפְּנֵי גִזְל מְלֹאכָתוֹ שְׁלִבַּעַל הַבֵּית, שֶׁהָרִי יִכְשֹׁל כּוּחוֹ וְתַחֲלֹשׁ דַּעְתּוֹ וְלֹא יַעֲשֶׂה מְלֹאכָה בְּכוּחַ.

י. כְּדֶרֶךְ שְׁמִזְזָהּ בַּעַל הַבֵּית שְׁלֹא יִגְזַל שְׂכָר עָנִי, וְלֹא יַעֲכֹבְנוּ כֶּךָ הָעָנִי מִזְזָהּ שְׁלֹא יִגְזַל מְלֹאכָתוֹ בַּעַל הַבֵּית, וְיִבְטֹל מַעַט בְּכָאן וּמַעַט בְּכָאן וּמוֹצִיא כָּל הַיּוֹם בְּמֵאֲרָה, אֲלֹא חַיֵּב לְדַקְדֵּק עַל עֲצָמוֹ בְּזֶמֶן מְלֹאכָה, שֶׁהָרִי הַקְפִּידוֹ חֲכָמִים עַל בִּרְכָּה רְבִיעִית שְׁלִבְרַכַת הַמִּזְוֹן שְׁלֹא יִבְרַךְ אוֹתָהּ.

יא. וְכֵן חַיֵּב לַעֲבֹד בְּכָל כּוֹחוֹ, שֶׁהָרִי יַעֲקֹב הַצַּדִּיק אָמַר "כִּי, בְּכָל-כּוֹחִי, עָבַדְתִּי, אֶת-אַבְיֶכֶן" (בראשית לא,ו). לְפִיכֶן נָטַל שָׂכָר זֹאת אֵף בַּעֲוֹלָם הַזֶּה, שֶׁנֶּאֱמַר "וַיִּפְרֹץ הָאִישׁ, מְאֹד מְאֹד" (בראשית ל, מג).

הַלְבוֹת שְׂאֵלָה וּפְקָדוֹן

יֵשׁ בְּכָל־לֶךְ שְׁתֵּי מַצְוֹת עֲשֵׂה: (א) דִּין הַשְׂוֹאֵל; (ב) דִּין שׁוֹמֵר חֲנָם. וּבְאֹר מַצְוֹת אֵלּוּ בִּפְרָקִים אֵלּוּ.

הַלְבוֹת שְׂאֵלָה וּפְקָדוֹן פָּרָק א

א. הַשְׂוֹאֵל כָּלִי אוֹ בְּהֶמָּה, וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן מִשְׁאָר מִטְּלָטְלִין מִחִבְרוֹ, וְאֶבֶד אוֹ נִגְנָב אֶפְלוּ נֶאֱנָס אֶנְס גְּדוֹל, כְּגוֹן שֶׁנִּשְׁבָּה אוֹ נִשְׁבְּרָה הַבְּהֶמָּה אוֹ מֵתָה חַיֵּב לְשַׁלֵּם הַכֹּל, שֶׁנֶּאֱמַר "כִּי-יִשְׁאֹל אִישׁ מֵעַם רֵעֵהוּ, וְנִשְׁבַּר אוֹ-מֵת; בַּעֲלָיו אֵין-עֲמוֹ, שְׁלֹם יִשְׁלֹם" (שמות כב, יג).

ב. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשֶׁנֶּאֱנָס שְׁלֹא בִּשְׁעַת מְלָאכָה. אֲבָל אִם שְׂאֵל בְּהֶמָּה מִחִבְרוֹ לַחֲרֹשׁ בָּהּ, וּמֵתָה כִּשְׁהִיא חוֹרֶשֶׁת הָרִי זֶה פְּטוּר. אֲבָל אִם מֵתָה קֹדֶם שִׁיחֲרֹשׁ בָּהּ, אוֹ אַחֵר שִׁחֲרֹשׁ בָּהּ, אוֹ שָׂרָכָב עָלֶיהָ אוֹ דֵשׁ בָּהּ, וּמֵתָה כִּשְׁהִיא דֹשָׁה אוֹ בִּשְׁעַת רְכִיבָה הָרִי זֶה חַיֵּב לְשַׁלֵּם. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בָּזֶה.

ג. וְכֵן הַשְׂוֹאֵל בְּהֶמָּה מִחִבְרוֹ לִילָךְ בָּהּ לְמָקוֹם פְּלוֹנִי, וּמֵתָה תַּחֲתָיו בְּאוֹתָהּ הַדֶּרֶךְ, אוֹ שֶׁשְׂאֵל דָּלִי לְמִלְאוֹת בּוֹ, וְנִקְרַע בְּבוֹר בִּשְׁעַת מְלוֹי, אוֹ שֶׁשְׂאֵל קֶרֶדֶם לְפַצֵּל בּוֹ עֲצִים, וְנִשְׁבַּר בְּעַת שִׁפְצָל בּוֹ מִחֲמַת הַבְּקוּעַ, וְכָל כִּיּוֹצֵא בָּזֶה הָרִי זֶה פְּטוּר: שְׁלֹא שְׂאֵל אֵלּא לַעֲשׂוֹת בּוֹ מְלָאכָה זֹו, וְהָרִי לֹא שָׁנָה.

ד. הַשְׂוֹאֵל בְּהֶמָּה מִחִבְרוֹ וּמֵתָה, וְטָעַן הַשְׂוֹאֵל שֶׁבִּשְׁעַת מְלָאכָה מֵתָה אִם הָיָה הַמָּקוֹם שֶׁשְׂאֵלָה לִילָךְ בּוֹ מְקוֹם שֶׁבָּנִי אָדָם מְצוּיִן שָׁם יָבִיא רְאִיָּה שֶׁמֵּתָה אוֹ נֶאֱנָסָה בִּשְׁעַת מְלָאכָה וְשֹׁלֵא שָׁנָה בָּהּ, וַיִּפְטֹר; וְאִם לֹא הִבִּיא רְאִיָּה, מְשַׁלֵּם.

ה. שְׂאֵלָה מִמֶּנּוּ לְמִלְאוֹת בָּהּ בְּתוֹךְ חֲרֻבָתוֹ, שְׁאֵין הָעֵדִים מְצוּיִין שָׁם, אוֹ שֶׁשְׂאֵל מִמֶּנּוּ דָּלִי לְמִלְאוֹת בּוֹ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְנִקְרַע בְּבוֹר אִם הִבִּיא רְאִיָּה, וַיִּפְטֹר אֵף מִשְׁבּוּעָה; וְאִם לֹא יִשְׁבַּע הַשְׂוֹאֵל שְׁבּוּעַת הַשּׁוֹמְרִין שֶׁמֵּתָה בִּשְׁעַת מְלָאכָה, וַיִּפְטֹר. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בָּזֶה.

ו. הַשְׂוֹאֵל כָּלִי מִחִבְרוֹ וְנִשְׁבַּר, שְׁמִין לוֹ כְּדֶרֶךְ שֶׁשְׁמִין לְנִזְקִין: אוֹמְדִין כְּמָה הָיָה שׁוֹוֶה שְׁלֹם, וְכְמָה הוּא שׁוֹוֶה עֵתָה; וּמַחֲזִיר לוֹ הַכָּלִי אוֹ הַבְּהֶמָּה הַשְּׁבוּרִין, וּמְשַׁלֵּם הַפֶּחֶת. וְכֵן אִם מֵתָה הַבְּהֶמָּה מַחֲזִיר הַנִּבְלָה, וּמְשַׁלֵּם הַפֶּחֶת.

ז. הַשְׂוֹאֵל בְּהֶמָּה חַיֵּב בְּמִזְוִנוּתֶיהָ מַשְׁעָה שֶׁמִּשְׁכָּה, עַד סוֹף יָמֶי שְׂאֵלָתָהּ. וְאִם כָּחַשׁ בְּשָׂרָהּ, חַיֵּב לְשַׁלֵּם מָה שֶׁפִּחַתָּה בְּדַמְיָהּ; כָּחַשׁ בְּשָׂרָהּ מִחֲמַת מְלָאכָה פְּטוּר, וַיִּשְׁבַּע שְׁבּוּעַת הַשּׁוֹמְרִין שֶׁמִּחֲמַת מְלָאכָה כָּחַשׁ.

ח. השואל מחברו כלי או בהמה סתם הרי המשאיל מחזירו, בכל עת שירצה. שאלו לזמן קצוב כיון שמשך וזכה בו אין הבעלים יכולין להחזירו מתחת ידו, עד סוף זמן השאלה; ואפלו מת השואל הרי היוצאין משתמשין בשאלה, עד סוף הזמן.

ט. ודין הוא הלוקח, קונה הגוף קנין עולם בדמים שנתן; ומקבל מתנה, קנה הגוף קנין עולם ולא נתן כלום; והשוכר, קנה הגוף לפרותיו עד זמן קצוב בדמים שנתן; והשואל, קנה הגוף לפרותיו עד זמן קצוב ולא נתן כלום. כשם שהנותן כמוכר, שאינו יכול לחזור לעולם כך המשאיל כמשכיר, שאינו יכול לחזור בתוך הזמן.

י. הניח להן אביהן פרה שאולה ומתה, אין חיבין באנסייה. דמו שהיא שלאביהן, וטבחוה ואכלוה משלמין דמי בשר בזול. ואם הניח להן אביהן נכסים, ומתה או שטבחוה משלמין את דמיה מנכסיו.

יא. השואל כלי מחברו לעשות בו מלאכה פלונית אין המשאיל יכול להחזירו מתחת ידו, עד שיעשה בו אותה מלאכה. וכן אם שאל ממנו בהמה לילך בה למקום פלוני אינו יכול להחזירה מיד השואל, עד שילך בה לשם ויחזור.

יב. האומר לחברו השאילני קרדס לעדר בו הפרדס הזה עודד בו אותו הפרדס בלבד, ואינו רשאי לעדר בו פרדס אחר. אמר לו פרדס סתם עודד בו פרדס אחד, איזה שירצה. שאלו לעדר בו פרדסים שלו, עודד בו כל הפרדסים שלו; ואפלו נשחת כל הברזל בעדירה, מחזיר לו הנצב שלעץ. וכן כל פיוצא בזה.

יג. השואל מחברו כלי להשתמש בו, ואמר לו השאילני דבר פלוני בטובתך, כלומר אין אתה משאיל לי דבר זה כדרך כל המשאילין, אלא כפי טובת לבך ונדיבותך, שאין אתה מקפיד על הזמן, אם ארך אם קנו מיד המשאיל על זה הרי השואל משתמש בו לעולם, עד שיבטל הכלי מלעשות מלאכתו; ויחזיר לו שבריו, או שיריו. ואין השואל רשאי לחזור ולתקן הכלי, או לעשותו פעם אחרת.

יד. האומר לחברו השאילני שקת זו שלמים, ונהרסה אינו יכול לבנותה; וכן כל פיוצא בזה. אמר לו השאילני שקת סתם, והשאילו שקת ונהרסה יש לו לבנותה. אמר לו השאילני מקום שקת אם קנו מיד המשאיל, הרי השואל בונה והולך בקרקע המשאיל, עד שתבוא לידו שקת שאפשר לו להשקות ממנה בהמתו, או ארצו כמו שהתנה עם המשאיל.

טו. השואל פנדק מחברו ללינה, אין פחות מיום אחד; לשביתה, אין פחות משני ימים; לנשואין, אין פחות משלושים יום.

טז. שאל חלוק מחברו לילך בו לבית האכל, כדי שילך ויחזור; שאלו לבית המשתה, כל אותו היום; שאלו לעשות בו משתה שלו, אין פחות משבעה ימים.

הלכות שאלה ופקדון פרק ב

א. השואל בבעלים אפלו נגנב או אבד בפשיעה פטור, שנאמר "אם-בעליו עמו, לא ישלם" (שמות כב, יד): ובלבד שישאל הבעלים תחלה או עם החפץ, כמו שבארנו. ואחד השואל את הבעלים, או ששכרן; ואחד השואל את הבעלים לאותה המלאכה, או ששאלן ושכרן למלאכה אחרת או לשום דבר בעולם.

ב. אפלו אמר לחברו השקני מים, ושאל ממנו בהמתו, והשקהו, ונתן לו את הבהמה הרי זו שאלה בבעלים, ופטור; משך הבהמה בתחלה, ואחר כך השקהו אינה שאלה בבעלים. וכן כל פיוצא בזה.

ג. השאיל בהמתו או השפירה למשאוי, ויצא עמה לסעד השואל או השוכר ולטען עמו במשאוי הרי זו שמירה בבעלים; ואם יצא לבקר המשאוי בלבד, ולראות שלא יטענו עליה יתר מן הראוי אינה שמירה בבעלים.

ד. מלמד תינוקות, והנוטע לבני המדינה, והמקיז להן את הדם, והסופר שלהן כל אחד מאלו וכיוצא בהן, ביום שהוא יושב בו לעסק במלאכתו אם השאיל או השכיר לאחד מאלו שהוא עוסק במלאכתו, הרי זו שמירה בבעלים, ואפלו פשע בו, השומר פטור. אבל הוא ששאל או ששכר מהן חייב, שאינן שאולין לו.

ה. הרב שהוא מקרא ברצונו לתלמידים בכל עת שירצה, ואיזו מסכתא שירצה, והיו הם קבועים לבוא תמיד, ונשמט להן ממסכתא למסכתא הרי הן שאולין אצלו, ואין הוא שאול להם. וביום הפרק שהכל באין לשמע ענין אותו מועד הרי הוא שאול להם, והם אינן שאולין לו.

ו. האומר לשלוחו, צא והשאל עם פרתי אינה שאלה בבעלים: שנאמר "אם-בעליו עמו" (שמות כב, יד) הבעלים עצמן, לא שלוחן. אמר לעבדו הפנעני, צא והשאל עם פרתי הרי זו שאלה בבעלים, שיד העבד כיד רבו; נשאל העבד עמה שלא מדעת רבו, אינה שאלה בבעלים.

ז. השואל מן האשה, ונשאל לו בעלה אינה שאלה בבעלים: שקנין פרות, אינו כקנין הגוף; ואין לבעל אלא פרות.

ח. השואל מאשתו, או שתפין ששאלו זה מזה הרי זו שאלה בבעלים. ואם אמר השתף לחברו, השאילני היום ונשאילך למחר אינה שאלה בבעלים.

ט. שאל מן השתפין, ונשאל לו אחד מהן, וכן השתפין ששאלו, ונשאל לאחד מהן הרי זה ספק אם היא שאלה בבעלים, או אינה. לפיכך אם מתה, אינו משלם; ואם תפסו הבעלים, אין מוציאין מידם. פשע בה השומר, הרי זה משלם.

י. השואל את הבהמה בבעלים לרבעה, או להראות בה, או לעשות בה פחות משווה פרוטה, או ששאל שתי פרות לעשות בהן שווה פרוטה הרי כל אלו ספק שאלה בבעלים.

יא. שאלה בבעלים, ושכרה שלא בבעלים פטור, שהשכירות תלויה בשאלה. אבל אם שכרה בבעלים וחזר ושאלה שלא

בִּבְעָלִים, או שְׂאֵלָה בִּבְעָלִים וְחִזֹּר וּשְׂכָרָה שְׂלֹא בִּבְעָלִים
וְחִזֹּר וּשְׂאֵלָה שְׂלֹא בִּבְעָלִים, או שְׂכָרָה בִּבְעָלִים וְחִזֹּר וּשְׂאֵלָה
שְׂלֹא בִּבְעָלִים וְחִזֹּר וּשְׂכָרָה שְׂלֹא בִּבְעָלִים כָּל אֵלּוּ סֵפֶק שְׂמִירָה
בִּבְעָלִים הִיא.

יב. אִשָּׁה שְׂאֵלָה, וְאַחֵר כֶּן נִשְׂאת הָרִי הַבֶּעַל כְּלוּקָח מִמֶּנָּה,
וְאִינוּ לֹא שׁוֹמֵר שְׂכָר וְלֹא שׁוֹאֵל. לְפִיכָךְ אִם הָיְתָה בְּהִמָּה וּמִתָּה
הַבֶּעַל פָּטוּר, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא מְשַׁתְּמֵשׁ בָּהּ כָּל יְמֵי שְׂאֵלָתָהּ:
אִפְלוּ פָשַׁע בָּהּ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּלוּקָח. וְהָאִשָּׁה חִיבָת לְשֵׁלֶם,
כְּשִׁיחֶיהָ לָהּ לְשֵׁלֶם. וְאִם הוֹדִיעָה אֶת בֶּעֻלָּהּ שֶׁהִיא שְׂאוּלָה, הָרִי
זֶה נִכְנָס תַּחְתֶּיהָ.

יג. כָּל שְׂאֵמָרְנוּ שֶׁהִיא שְׂאֵלָה בִּבְעָלִים כֶּן אִם הָיָה שׁוֹכֵר אוֹ
נוֹשֵׂא שְׂכָר, הָרִי הִיא שְׂמִירָה בִּבְעָלִים וּפָטוּר. וְכָל שְׂאִינָה
שְׂאֵלָה בִּבְעָלִים, כֶּן אִינָה שְׂכִירוֹת בִּבְעָלִים. וְכָל שֶׁהוּא סֵפֶק
בְּשְׂאֵלָה, כֶּן הוּא סֵפֶק בְּשְׂכִירוֹת.